

平成25年度言語研修
アルメニア語(東)研修テキスト2

東アルメニア語文法Ⅱ

Modern Eastern Armenian Grammar II

吉村貴之 著

東京外国語大学
アジア・アフリカ言語文化研究所

2013

内容

第 21 課	接続法現在	1
第 22 課	条件法現在と義務法現在	4
第 23 課	単純過去形	7
第 24 課	再帰代名詞、相互代名詞、所有代名詞、指示形容詞・副詞	11
第 25 課	普遍代名詞、不定代名詞、否定代名詞	14
第 26 課	受動語尾、現在分詞	17
第 28 課	動詞の大過去形、関係詞	23
第 29 課	接続法過去、条件法過去	25
第 30 課	義務法過去と過去未来	28
第 31 課	感嘆詞と感嘆文、話法、句読法	30
付録	34
あとがき	35

第 21 課 接続法現在

接続法は、従属接続詞に導かれる節の中で用いられ、話者の空想や希望的観測を述べる際に現れる動詞の変化形である。本課では、接続法現在を扱う。東アルメニア語の場合、原形の語尾によって2通りのパターンがあるが、例外は一切ないので覚えやすい。

1. ել 動詞の例： գրել

ես գրեմ մենք գրենք

դու գրես դուք գրեք

նա գրի նրանք գրեն

3人称単数形が գրի となっている点に注意。

2. ալ 動詞の例： կարդալ

ես կարդամ մենք կարդանք

դու կարդաս դուք կարդաք

նա կարդա նրանք կարդան

* 否定形は動詞の頭に否定の接頭辞を付ければよい。

ես չգրեմ մենք չգրենք ես չկարդամ մենք չկարդանք

դու չգրես դուք չգրեք դու չկարդաս դուք չկարդաք

նա չգրի նրանք չգրեն նա չկարդա նրանք չկարդան

* 接続詞なしで使われる例もあるが、祈願文などの慣用表現が大半で、日常広く使われるのは、英語の Let's ~, Shall we ~? にあたる勧誘の表現と2人称の否定形で柔らかい禁止を表す表現くらいである。

例文： Գնանք։ 行こう。 Այսօր (չ)հանդիպե՞նք։ 今日会いませんか。 Չմոռանա՛ս։ 忘れないでね。

* երանի, երանի թե, միայն թե (「～だったらなあ」) に導かれる節の中で、現在の事実に反する空想を述べる。

例文： Երանի այսօր անձրև չգա և մենք գնանք զբոսնելու։ 今日雨が降らずに、僕らが散歩に行けたらなあ。

* ուզենալ (望む), ցանկանալ (切望する) など、願望を表す他動詞の目的語となる節の中で、まだ実現していない動作が将来実現するよう、希望的観測を語る。

例文：Ես ուզում եմ, որ նրանք շուտ գան։ 彼らがすぐ来てくれるよう望む。

* առաջարկել (提案する), խնդրել (お願いする), համոզել (説得する), պահանջել (要求する), խորհուրդ տալ (助言する) など、命令、勧告、要求を表す他動詞の目的語となる節の中で用いられる。

例文：Խնդրում եմ, որ այլևս այս մասին չխոսես։ お願いだから、これについては、もうこれ以上話さないで。

* լավ կլինի, որ / լավ կանեք, որ (~した方がいい) は、主に2人称で使われ、勧告を表す。

例文：Լավ կլինի, որ դուք էլ գաք։ あなたも、いらっしゃった方がいいです。

* 命令法の թո՛ւյլ տուր (~するのを許して) や ասա՛ նրան/նրանց, որ (その人/彼らに~するように言って)、主に3人称に対する命令を表す թո՛ղ の目的語となる節の中で用いられる。

Թո՛ւյլ տուր երգեմ։ 私に歌わせて。Ասա՛ նրան, որ գա այստեղ։ 彼女にここへ来るように言って。 Թո՛ղ մնա։ それ、置いといて。

* որ, որպեսզի (~するために) で始まる副詞節の中で用いられて、動作の目的を表す。

例文：Գնում եմ խանութ, որպեսզի հաց գնեմ։ 店にパンを買いに行く。

* երբ (~する時), մինչև (~するまで), հենց որ (~した途端) など、時を表す副詞節の中で用いられる。なお、実例は次の課で挙げる。

* եթե (もし~なら), եթե անգամ (~だとしても), որքան էլ (どんなに~しても), ինչ էլ (何が~であっても) など、条件を表す副詞節の中で用いられる。なお、実例は次の課で挙げる。

* よく使われる慣用表現

Անո՛ւշ (լինի)։ どうぞ召し上がれ。(食事中やその前後の相手に向かって。Բարի ախորժակ։ とも。)

Ապրե՛ս։ Ապրե՛ք։ でかした。よくやってくれました。

Շնորհավո՛ւր (լինի) ծննդյան օրդ։ 誕生日おめでとう。

Նոր տարի շնորհավո՛ւր (լինի)։ 明けましておめでとうございます。

(Բո) Ցավը տանեմ։ おいおい。

練習：次の文中にある動詞を接続法現在に換えて、文を完成させよ。

- ① Ես ուզում եմ, որ նա (գալ):
- ② Ուսուցիչը ցանկանում է, որ աշակերտները լավ (սովորել):
- ③ Ասա՛ նրան, որ վաղը գիրքը (բերել):
- ④ Լավ կլինի, որ դու (հանգստանալ):
- ⑤ Նա վաղ է վեր կենում որպեսզի դասից (չուշանալ):
- ⑥ Նա զագում է, որավտոբուսին (հասնել):
- ⑦ Երանի մենք (մասնակցել) երեկույթին:

第 22 課 条件法現在と義務法現在

・条件法

条件法は、主節で用いられて、話者の空想や希望的観測を述べる際に現れる動詞の変化形である。本課では、条件法現在を扱うが、接続法現在に条件法の接頭辞 կ [kə] (母音で始まる動詞の場合、曖昧母音は省略) を付ければよいだけなので、当然、語尾変化に例外はない。

1. ել 動詞の場合 գրել

ես կգրեմ մենք կգրենք

դու կգրես դուք կգրեք

նա կգրի նրանք կգրեն

3 人称単数形が գրի となっている点に注意。

2. ալ 動詞 կարդալ

ես կկարդամ մենք կկարդանք

դու կկարդաս դուք կկարդաք

նա կկարդա նրանք կկարդան

* 一方、否定形の作り方は、接続法現在とは大きく異なる。

լինել の直説法現在人称語尾の否定形+接続法現在の三人称単数形

となるので注意が必要。

ես չեմ գրի	մենք չենք գրի	ես չեմ կարդա	մենք չենք կարդա
դու չես գրի	դուք չեք գրի	դու չես կարդա	դուք չեք կարդա
նա չի գրի	նրանք չեն գրի	նա չի կարդա	նրանք չեն կարդա

* 接続法現在は、まだ実現していない動作について述べることから、単独で用いられると、実質的に未来形 (直説法未来形よりも、実現性が低い未来の動作も表せる) として用いられることが多い。

例文 : Ե՞րբ կգաս Երևան: エレヴァンにはいつ来るの?

* 二人称では、相手に対する柔らかな要求を表すことが多い。否定形では一層丁寧さが増す。

例文 : Կգնաս և կասես, որ իսկույն գա: ちよつと行って、その人にすぐ来るように言ってくれる?

Ներողություն, չե՞ք ասի, սա ո՞ր փողոցն է: すみません、ここが何通りだか、おっしゃっていただけませんか。

* 前の課で触れた、時・条件を表す副詞節と共に用いて、原因と結果を表す。ただし、表面的には英語の仮定法に似ているが、むしろ英語であれば直説法で表すような仮定表現に相当するので注意。（「こうすれば、こうなる」という、単なる論理的帰結を示しているだけで、反実仮想ではない。）

Հենց որ այդ մասին մի բան իմանամ, իսկույն քեզ կասեմ: それについて何か知りたくなったら、すぐに言うから。

Եթե ժամանակ ունենամ, քեզ կօգնեմ: 時間があれば、手伝うよ。

Որքան էլ դժվար լինի, նա այդ գործ ժամանակին կանի: どんなに大変でも、彼はあの仕事を時間通りに行うだろう。

練習 1 : 例にならって、直説法現在形の文を条件法現在に書き換えよ。

例 : Դասերը ավարտվում են ժամը երկուսին: 授業は2時に終わる。

Դասերը կավարտվեն ժամը երկուսին: 授業は2時に終わるでしょう。

- ① Ուսանողները արտագրում են վարուչությունը:
- ② Դասախոսը հաճույքով է լսում ուսանողի պատասխանը:
- ③ Աշոտը չի խոսում անգլերեն:
- ④ Տղանները մտնում են լսարան:
- ⑤ Արձակուրդները սկսվում են հուլիսին:
- ⑥ Լուսինեն մաքրում է կոշիկները:
- ⑦ Արթուրը չի մնում Ստեփանակերտում:

• 義務法

義務法は、話者がある動作の実現を必要不可欠だと述べる時に現れる。本課では、義務法現在を扱うが、義務法を表す小辞 պիտի ないし պետք է の後に接続法現在を続けなければよいだけなので、これも語尾変化に例外はない。また、意味は日本語の「～しなければならない」、「～すべきだ」に相当する。

1. գրել

Ես պիտի գրեմ	մենք պիտի գրենք	Ես պիտք է գրեմ	մենք պետք է գրենք
դու պիտի գրես	դուք պիտի գրեք	դու պետք է գրես	դուք պետք է գրեք
նա պիտի գրի	նրանք պիտի գրեք	նա պետք է գրի	նրանք պետք է գրեն

2. կարդալ 的变化は、պիտի のみで示す。

Ես պիտի կարդամ	մենք պիտի կարդանք
դու պիտի կարդաս	դուք պիտի կարդաք

նա պիտի կարդա նրանք պիտի կարդան

*否定文は作り方が2通りあり、どちらも同じように使われるが、一方だけ覚えておけば十分。意味は、「～してはならない」、「～すべきでない」に相当する。

例：գրել և պետք է 代表させる。

Ես չպետք է գրեմ մենք չպետք է գրենք
դու չպետք է գրես դուք չպետք է գրեք
նա չպետք է գրի նրանք չպետք է գրեն
あるいは、

Ես պետք է չգրեմ մենք պետք է չգրենք
դու պետք է չգրես դուք պետք է չգրեք
նա պետք է չգրի նրանք պետք է չգրեն

小辞 պետք է または接続法の頭に否定辞を付ける。決して է には付かない点に注意。なお、動詞が目的語を伴う場合、小辞と接続法による枠構造となる語順が好まれる。

例：Ես պիտի ընկերոջս նամակ գրեմ։ 私の妹に手紙を書かなければならない。

*義務法は、その本来の意味からして動作の実現を求める用法の他に、動作の実現を強く願うことから、結果的に近い未来や予定を表す直説法未来形と同じになる場合がある。

例文：Վաղը պիտի գնանք կինո։ 私たちは、明日映画館に行かなければならない。→私たちは、明日映画館に行くつもりだ。(Վաղը գնալու ենք կինո։)

*なお、義務法と紛らわしいのが、պետք է +名詞/不定詞という表現で、こちらは直説法である上に、否定形 պետք չէ (俗語では、պետք չի) は、「必要ない」という意味になる。

例文：Պետք չէ բոլորը ուտել։ 全部食べる必要はない。

練習2：練習1と同様に、次の直説法現在の文を義務法現在の文に書き換えよ。

- ① Աշակերտը թարգմանում է քանաստեղծությունը։
- ② Դու հեռախոսով չես խոսում։
- ③ Լուսինեն չի ուշանում դասից։
- ④ Տղաները հետաքրքրվում են արվեստով ու գրականությամբ։
- ⑤ Ուսուցիչը շտապում է դպրոց։
- ⑥ Մենք լողանում ենք գետում։
- ⑦ Ես թոչում եմ Ստամբուլ։

第 23 課 単純過去形

直説法の単純過去形は、助動詞などの助けを借りないで過去を表す形であるため、単独過去形とも呼べる。印欧語族は、概してこの時制は不規則が多いが、アルメニア語も不規則とまでは言わなくとも、変化のパターンが多く、複雑である。まず気を付けなくてはならないのは、人称変化語尾が 2 種類あり、そのどちらを取るかは、動詞の原形の語尾によって決まる。

第一変化語尾 (h 型)

-h -ինք
-իր -իրք
-փ -ին

第二変化語尾 (u 型)

-u -անք
-ար -արք
-ավ -ան

このうち、第一変化語尾は繫辞 լինել の未完了過去形の語尾に酷似しているが、三人称単数形には人称語尾がないことに注意。一方、第二変化語尾は、第一変化語尾の母音を u に取り換えたものだが、三人称単数には ավ という語尾になっている点に特徴がある。これを踏まえて、単純過去形の作り方を見る。

1. ել 動詞の場合は、原形の語尾を取り、過去語幹 -եց を加えたうえで、第一変化語尾を付ける。

例：գրել

ես գրեցի	մենք գրեցինք
դու գրեցիր	դուք գրեցիք
նա գրեց	նրանք գրեցին

2. ավ 動詞の場合、原形の語尾を取り、過去語幹 -աց を加えたうえで、第一変化語尾を付ける。

例：կարդավ

ես կարդացի	մենք կարդացինք
դու կարդացիր	դուք կարդացիք
նա կարդաց	նրանք կարդացին

3. 語幹と語尾の間に意味のない接辞 ն, չ が挟まれている場合は、それを取って、直接第二変化語尾を付ける。

例：տեսնել, կորչել

ես տեսա	մենք տեսանք	ես կորա	մենք կորանք
դու տեսար	դուք տեսարք	դու կորար	դուք կորարք
նա տեսավ	նրանք տեսան	նա կորավ	նրանք կորան

このパターンに属するのは、第 17 課で挙げた動詞のうち、թողնել を除くすべてである。

4. 動詞の語尾が -ենալ, -անալ になっている場合は、それぞれ -եց, -աց に換えたうえで、**第二変化語尾を付ける**。(ここが、普通の ել 動詞、ալ 動詞とは違うので注意。)

例：մոտենալ, հասկանալ

ես մոտեցա	մենք մոտեցանք	ես հասկացա	մենք հասկացանք
դու մոտեցար	դուք մոտեցաք	դու հասկացար	դուք հասկացաք
նա մոտեցավ	նրանք մոտեցան	նա հասկացավ	նրանք հասկացան

5. 語幹と語尾の間に使役語尾 gն が挟まれている場合は、それを gr に変えて、**第一変化語尾を付ける**。ただし、**三人称単数形の語尾が、語尾の二重子音を避けるために、-եց になっている点が不規則**。

例：բարձրացնել, վախեցնել, կորցնել

ես բարձրացրի	մենք բարձրացրինք	ես վախեցրի	մենք վախեցրինք
դու բարձրացրիր	դուք բարձրացրիք	դու վախեցրիր	դուք վախեցրիք
նա բարձրացրեց	նրանք բարձրացրին	նա վախեցրեց	նրանք վախեցրին
ես կորցրի	մենք կորցրինք		
դու կորցրիր	դուք կորցրիք		
նա կորցրեց	նրանք կորցրին		

6. 命令法で語幹が大きく変わる動詞の大半は、単純過去形でも語幹が不規則。

例：第一変化語尾を取る動詞

原形	過去語幹	
դնել	դրեց	
տալ	տվեց	
անել	արեց	
լալ	լաց	←ただし、三人称単数形が լացեց となる。
ասել	ասաց	←ալ 動詞と同じ変化。
թողնել	թողեց	
բանալ	բաց	←ただし、三人称単数形が բացեց となる。
լվանալ / լվալ	լվաց	←ալ 動詞と同じ変化。

第二変化語尾を取る動詞

原形	過去語幹
----	------

լինել	եղ	
տանել	տար	
ուտել	կեր	
դառնալ	դարձ	← վերադառնալ も同じ変化。
գալ	եկ	
վեր կենալ	վերկաց	

なお、լինել の三人称単数形 եղալ には、「了解」という意味がある。

*完了過去形との違いは、完了過去形が話者の意識から遠い過去について述べるのに対し、単純過去形は、話者が直接見聞したり、思い入れがあったりする出来事について述べるので、この時制は、意味論的には叙想過去とも呼べる。物語などで、事件を生き生きと描写する際に用いられる。

例文：Ստացա ձեր նամակը։ お手紙頂戴しました。

Եստեցին սեղանի շուրջը։ 彼らはテーブルの周りに座った。

・特殊な現在変化をする動詞の過去形

ունենալ, գիտենալ, արժենալ のもう一つの原形 ունել, գիտել, արժել には単純過去形がないため、未完了過去形を単純過去形の代用とする。

Ես ունեի մենք ունեինք Ես գիտեի մենք գիտեինք

դու ունեիր դուք ունեիք դու գիտեիր դուք գիտեիք

նա ուներ նրանք ունեին նա գիտեր նրանք գիտեին

(なお、արժել には、事実上三人称の変化形 նա արժեր, նրանք արժեին しかない。)

また、ունենալ からは、

Ես ունեցա մենք ունեցանք

դու ունեցար դուք ունեցաք

նա ունեցավ նրանք ունեցան

という単純過去形が作れる一方、գիտենալ, արժենալ からは、現在はこうした単純過去形は導き出せない。

ところで、存在を表す動詞 կամ にも単純過去形がないため、未完了過去形の

Ես կայի մենք կայինք

դու կայիր դուք կայիք

նա կար նրանք կային

を単純過去形に転用している。

練習：次の動詞の単純過去形を人称変化させよ。(不規則な変化をする動詞も含まれているので注意。)

- ① բերել, սիրել, ասել, նստել, կանգնել, վազել
- ② կարդալ, գնալ, երևալ, բանալ, մնալ, լվանալ
- ③ տեսնել, թողնել, ելնել, թռչել, գտնել, իջնել
- ④ մոտենալ, հասկանալ, վախենալ, ծանոթանալ, ունենալ, ստանալ
- ⑤ բարձրացնել, վախեցնել, հագցնել, հիշեցնել, մեծացնել, հասցնել
- ⑥ դնել, լինել, տանել, ուտել, դառնալ, գալ, տալ, անել

第 24 課 再帰代名詞、相互代名詞、所有代名詞、指示形容詞・副詞

・再帰代名詞

再帰代名詞は、主語と同一のものを表す代名詞で、アルメニア語では以下のようになる。

私自身	ինքս	私たち自身	ինքներս
君自身	ինքդ	君たち（あなた）自身	ինքներդ
その人自身	ինքը	彼ら自身	ինքները

*これらは、主語を強調する際に用いられる。

例文：Ես կպատասխանեմ այս նամակին։ 私自身がこの手紙に返答します。

*主語と目的語などが同一の場合には、格を明示するために、再帰代名詞の直後に人称代名詞の変化形が必要となる。なお、三人称単数は **ինքը**、三人称複数は **իրենք** の変化形を用いる。（格変化については第 16 課を参照のこと。）

例文：Նա ինքն իրեն է նայում հայելում։ 彼女は鏡で自分自身を見る。

Ինքս ինձ համար կվճարեմ։ 自分で自分のために払うよ。

練習 1：次の各質問に対する返答を、再帰代名詞を使って完成させよ。

- ① Ո՞վ է կտրելու քո մազեր։ Ես _____：
- ② Ո՞վ է կարելու Լուսինեի հագուստը։ Լուսինեն _____：
- ③ Ո՞վ է հոք տանում Միքայելի երեխաներին, երբ կինը տանը չէ։ Միքայելն _____：
- ④ Ո՞ւզում եք ձեր նամակը մենք ուղարկենք։ Ոչ, մենք _____։
- ⑤ Քեզ օգնե՞մ այդ աշխատանքը։ Ոչ, ես _____։ (返答には **անել** を使うこと。)

・相互代名詞

相互代名詞とは、主語が複数の場合に関係者が互いに同じ動作を行うことを表す。代表的なものは以下の 3 つだが、主語の位置には人称代名詞が来るため、主格はない。また、活動体扱いとなり、与格形と対格形は同じで、処格はない。

属格形	与・対格形	奪格形	具格形
իրար	իրատ	իրարից	իրարով
միմյանց	միմյանց	միմյանցից	միմյանցով
մեկմեկու	մեկմեկու	մեկմեկուց	մեկմեկով

例文：Նրանք իրար լավ հասկանում են։ 彼らは互いのことをよく理解している。
 Նրանք միմյանցով հպարտանում են։ 彼らはお互いを誇りに思っている。

練習 2：次の文の空欄に相互代名詞を入れて、意味が通るようにしなさい。

- ① Երկու տարի է, որ նրանք _____ ճանաչում են։
- ② Նրանք հաճախ են օգնում _____:
- ③ Մենկ _____ հեռու ենք ապրում։
- ④ Քույր ու եղբայր հարգում են _____:
- ⑤ Մենք _____ նվերներ ենք ստանում։

・所有代名詞

所有代名詞は、人称代名詞の属格の後に来る名詞がすでに出ているため、それを繰り返さないために用いられる。基本的には人称代名詞の属格形に後置冠詞を付けることによって得られるが、二人称単数のみ介入子音 **-ն** が入るため注意。なお、三人称には独自の形の所有代名詞はない。そのため、以下では、**իմը** (私の物・人)、**քոնը** (君の物・人)、**մերը** (私たちの物・人)、**ձերը** (君たち・あなたの物・人) の格変化のみを掲げる。

主格形	属格形	与格形	对格形(人)	对格形(物)	奪格形	具格形	处格形
իմը	իմի	իմին	իմին	իմը	իմից	իմով	իմում
քոնը	քոնի	քոնին	քոնին	քոնը	քոնից	քոնով	քոնում
մերը	մերի	մերին	մերին	մերը	մերից	մերով	մերում
ձերը	ձերի	ձերին	ձերին	ձերը	ձերից	ձերով	ձերում

例文：Իմ գրիչը սև է, իսկ քոնը՝ կապույտ։ 私のペンは黒で、君のは青だ。

* 一方、属格に続く元の名詞が複数形だった場合には、それぞれ **իմոնք** (私の物・人々)、**քոնոնք** (君の物・人々)、**մերոնք** (私たちの物・人々)、**ձերոնք** (君たち・あなたの物・人々) となる。格変化は以下の通り。

主格形	属格形	与格形	对格形(人)	对格形(物)	奪格形	具格形	处格形
իմոնք	իմոնց	իմոնց	իմոնց	իմոնք	իմոնցից	իմոնցով	իմոնցում
քոնոնք	քոնոնց	քոնոնց	քոնոնց	քոնոնք	քոնոնցից	քոնոնցով	քոնոնցում
մերոնք	մերոնց	մերոնց	մերոնց	մերոնք	մերոնցից	մերոնցով	մերոնցում
ձերոնք	ձերոնց	ձերոնց	ձերոնց	ձերոնք	ձերոնցից	ձերոնցով	ձերոնցում

なお、**մերոնք** と **ձերոնք** には、それぞれ「我が家族、仲間」、「そちらの家族、

仲間」 という意味もある。

例文 : Ձերոնք ո՞ր են գնացել: ご家族は、どちらへいらっしやったのですか。

練習 3 : 次の文をアルメニア語に訳しなさい。

- ① 私のワイン (գինի) は赤 (կարմիր) で、あなたのは白 (սպիտակ) だ。
- ② 君は君の家族を愛している (սիրել) し、僕は僕の家族を愛している。
- ③ 我々は我々の仕事 (գործ) に従事している (գրադվել) し、君たちは君たちのことに従事している。
- ④ 君の帽子 (գլխարկ) は、僕より感じがいい (սիրուն)。
- ⑤ 私は私の時計 (ժամացույց) を持っているし、君は君の時計を持っている。

・ 指示形容詞・副詞

指示形容詞は、指示語の変化形を含んだ形容詞のことで、այսպիսի (このような)、այդպիսի (そのような)、այնպիսի (あのよう)、նույնպիսի (同様な)、սույն (この、当。硬い文章語)、նույն (同じ) などがある。

例文 : Նույնը կարող է պատահել և քեզ հետ: 同じことは君にも起こりうる。

* 同様に、指示副詞は、指示語の変化形を含んだ副詞のことで、場所を表す այստեղ (ここで、ここへ。俗な発音では[stegh])、այդտեղ (そこで、そこへ)、այնտեղ (あそこで、あそこへ。俗な発音では[əndegh]) の他、程度を表す այսքան, այսչափ, այդքան, այդչափ, այնքան, այնչափ (かなり、あまりにも)、նույնքան, նույնչափ (同じくらい)、様態を表す այսպես (こんな風に。俗な発音では、[sents'])、այդպես (そんな風に。俗な発音では、[tents'])、այնպես (あんな風に) などがある。なお、場所を表す副詞は、名詞化して用いることも可能である。

例文 : Այնտեղի պատառաքաղը բե՛ր: あそののフォークを持って来て。

Կյանկս այնքան ծանր է, որ չեմ կարող գնալ համերգ: 生活が大変すぎて、コンサートに行けない。

Այդ տղան միշտ այսպես է խոսում: あの少年は、いつもあんな風に話す。

第 25 課 普遍代名詞、不定代名詞、否定代名詞

・ 普遍代名詞 (定代名詞)

普遍代名詞とは、すべてに当てはまる事物を表す代名詞のことで、բոլոր (英語の all に相当)、ամեն (英語の every に相当)、յուրաքանչյուր (英語の each に相当)、ամբողջ, համայն (英語の whole に相当) がある。このうち、բոլոր は複数名詞を従え、ամեն と յուրաքանչյուր ならびに、ամբողջ は単数名詞を従え、特に ամբողջ は集合名詞のような内容の単数名詞とともに使われる。

例 : բոլոր ուսանողները 学生皆

յուրաքանչյուր ուսանող 各学生

ամբողջ մարդկությունը 人類全体

*また、բոլոր と յուրաքանչյուր は後置冠詞 (ないし、所有語尾) を付けることで、ամեն は主に他の語と組み合わせたり複数形にしたりすることで、名詞のように使うことが出来る。բոլորը (皆が)、բոլորս (我々皆が)、յուրաքանչյուրը (各々が)、ամեն մեկը (誰もが)、ամեն ինչ (何もかもが)、ամենք (皆が。複数扱い)、ամենքդ (君たちめいめいが) などのようになり、格変化は以下のようになる。

主格形	属格形	与格形	对格形(人)	对格形(物)	奪格形	具格形
բոլորը	բոլորի	բոլորին	բոլորին	բոլորը	բոլորից	բոլորով
ամենքը	ամենքի	ամենքին	ամենքին	ամենքը	ամենքից	ամենքով
両方とも処格がない。これに対して、յուրաքանչյուրը には処格がある。						
主格形	属格形	与格形	对格形(人)			
յուրաքանչյուրը	յուրաքանչյուրի	յուրաքանչյուրին	յուրաքանչյուրին			
对格形(物)	奪格形	具格形	処格形			
յուրաքանչյուրը	յուրաքանչյուրից	յուրաքանչյուրով	յուրաքանչյուրում			

例文 : Ամբողջ օրը քեզ եմ զանգում, իսկ դու տանը չես: 一日中君に電話をかけているのに、君は家にいない。

Ամեն ինչ մոռանում է: その人は何もかも忘れる。

Բոլոր ուսանողները գիտեն այդ մասին: 学生は皆、あのことについては知っている。

練習 1 : 次の文を日本語に訳しなさい。

① Բոլորից շատ ես սիրում եմ այս գիրքը:

② Ամեն ինչ պատրաստ է:

- ③ Ամեն դպրոց ունի իր գրադարանը:
- ④ Դուք բոլորդ լավ եք սովորում:
- ⑤ Մեկը բոլորի համար, բոլորը՝ մեկի:
- ⑥ Նրանք բոլորե միշտ ժամանակին են գալիս դասի:
- ⑦ Այս թերթի յուրաքանչյուր հոդված մենք կարդում ենք հետաքրքրությամբ:

• 不定代名詞

不定代名詞とは、該当する範囲が曖昧な事物を表す代名詞のことで、ինչ-որ 或はինչ-ինչ (ある)、որևէ あるいは որևիզե (いかなる)、ուրիշ 或は մյուս (他の)、մի քանի (いくつかの) などがある。(ちなみに、「他の」という意味では այլ もあるが、և այլն[aylən] (等々) といった決まった表現でしか見かけない。) なお、ինչ-որ は単数名詞も複数名詞も従えるが、ինչ-ինչ は複数名詞としか用いられない。これに対して、մի քանի は数詞の一種としてみなされ、単数名詞を従える。

また、普遍代名詞と同じく、後置冠詞を付けたり、他の語と組み合わせたりすることで、名詞のように使うことが出来る。ուրիշը (他のもの、他人)、մի քանիսը (いくつかのもの、何人か。後置冠詞を付ける際には u を挟む点に注意)、ինչ-որ մեկը (誰か)、ինչ-որ բան あるいは մի բան (あるもの) のようになる。また、やや古風な ոմն (誰か) の複数形 ոմանք (ある人々) は、よく使われる。格変化は、ոմանք のみ挙げる。

主格形	属格形	与格形	对格形	奪格形	具格形
ոմանք	ոմանց	ոմանց	ոմանց	ոմանցից	ոմանցով

例文：Ինչ-որ մեկը քեզ էր հարցնում: 誰かが君に質問していた。

Ոմանք այդ մասին գիտեին: ある人々はそのことを知っていた。

Մի քանի հոգի եկան: 何人かがやって来た。

Այնտեղ կգնանք մի ուրիշ անգամ: またの回にあそこへ行くでしょう。

Որևէ նորություն կա՞: 何かニュースある？

Նրանցից մի քանիսին ճանաչում եմ: 彼らのうち何人かは知り合いだ。

練習 2 : 次の文の空欄に ուրիշ, մի քանի, որևէ, ինչ-որ, ոմանք のうちから適切なものを入れて、完成させよ。

- ① _____ ի՞նչ օտար լեզուներ եք իմանում:
- ② _____ տարի անցավ:
- ③ _____ հաճախ են դասից ուշանում:

- ④ _____ հարց ունե՞ս:
 ⑤ Բժիշկը նրան _____ դեղ տվեց:

• 否定代名詞

否定代名詞は、否定的な意味の入った代名詞で、格変化を行う。具体的には、**ոչ մի** (どんな)、**ոչ ոք** (誰も) **ոչ մեկը** (誰も、何も) **ոչինչ** (何も) がある。このうち、**ոչ մի** は後ろに名詞を従え、それ以外は単独で用いられる。格変化は以下のようなになる。

主格形	属格形	与格形	对格形(人)	对格形(物)	奪格形	具格形	処格
ոչ ոք	ոչ ոքի	ոչ ոքին	ոչ ոքին	-	ոչ ոքից	ոչ ոքով	-
ոչինչ	ոչինչի	ոչինչի(ն)	-	ոչինչ	ոչինչից	ոչինչով	ոչինչում

これに対し、**ոչ մեկը** は人を表す場合と物を表す場合で格変化が異なる。

主格形	属格形	与格形	对格形(人)	奪格形	具格形	処格
ոչ մեկը	ոչ մեկի	ոչ մեկին	ոչ մեկին	ոչ մեկից	ոչ մեկով	-
主格形	属格形	与格形	对格形(物)	奪格形	具格形	処格
ոչ մեկը	ոչ մեկի	ոչ մեկին	ոչ մեկը	ոչ մեկից	ոչ մեկով	ոչ մեկում

*なお、気を付けなければならないのは、英仏語などと違い、否定代名詞を使う際には、必ず否定辞 չ とセットになって初めて否定文となる。二重否定ではない点に注意。

例文 : **Ոչ մի բառարան չունեմ:** 辞書は一冊も持っていない。

Ոչ ոք նրան չի սիրում: 誰もその人のことは好きではない。

Նա ոչինչ չի ասում: 彼は何も言わない。

Նա ոչ մեկը չի ուզում: 彼女は何も望まない。

Նա ոչ մեկին չի սիրում: 彼女は誰も愛さない。

練習 3 : 次の文の空欄に **ոչինչ**, **ոչ ոք**, **ոչ մի** のうちから適切なものを入れて、完成させよ。

- ① **Նա** _____ **չի ասի:**
 ② _____ **չէր ճանաչում նրան:**
 ③ _____ **չեմ հավատում:**
 ④ _____ **գործ չի կարողանում լավ անել:**
 ⑤ **Ես չէի ուզում** _____ **հետ խոսել:**

第 26 課 受動語尾、現在分詞

・受動語尾

アルメニア語には受動語尾 **վ** という接尾辞があり、動詞の語幹に付けて能動態を受動態に換えるなどの働きをする。なお、元の動詞の原形の語尾によって、語幹が変わることがある。

1. **ել** 動詞の大半は、語幹と **-ել** の間に **վ** が入る。

գրել → գրվել, ծնել → ծնվել (生まれる), տեսնել տեսնվել

2. **ալ** 動詞と過去形で語幹が不規則に変化する動詞は、過去語幹にしたうえで **վ** が入る。(使役語尾を付ける時と同様に、語尾は例外なく **ել** になる。)

կարդալ → կարդացվել, դնել → դրվել, տանել → տարվել, բանալ → բացվել など。ただし、**ուտել** には、過去語幹から作る **կերվել** と原形の語幹から作る **ուտվել** とがある。また、**տալ** → **տրվել** は、全く不規則である。

3. 使役語尾 **ցն** が入った動詞は、**ցն** の **ն** を **վ** に換える。

բարձրացնել (登らせる) → բարձրացվել (登られる), մոտեցնել (近づける) → մոտեցվել (近づけられる)

*受動語尾の第一の役割は受動態を作ることである。本来、受動態は動作の影響を受けた相手や動作そのものに関心があるため、わざわざ動作主を表す必要はないのだが、明示する際には、人であるか物であるかによって表現が異なる。物の場合には具格で、人の場合には名詞の属格 + **կողմից** で表される。

例文 : Գետինը ցածկվում է ձյունով: 大地は雪で覆われている。

Երևանը հիմնադրվել է Արգիշտի թագավորի կողմից: エレヴァンは、アルギシュティ王によって開かれた。

*また、受動語尾には、受身に留まらず、フランス語の代名動詞やロシア語の **-ся** などの、いわゆる再帰動詞に似た派生的用法がある。

1. 他動詞を自動詞化する。その際、単なる自動詞から離れた、転義が付け加わる場合がある。例 : բաժանել (分ける) → բաժանվել (分けられる、別れる、離婚する) փակել (閉める) → փակվել (閉められる、閉まる)

例文 : Ուսանողի կողմից զեկուցում է պատրաստվել: レポートは学生によって準備された。

Նա արագ պատրաստվեց ու տնից դուրս եկավ: 彼女は急いで準備を整えて、家を出た。

2. 再帰的に動作の目的語も自分であることを表す。例：լվանալ (～を洗う)
→ լվացվել (自分の体を洗う)、հագնել (～を着る) → հագնվել (自分で着る)

3. 相互的な動作を表す。意味からして、当然主語は複数になるので、動詞も複数形しかない。例：համբուրել (～に口づけする) → համբուրվել (互いに口づけをする)、տեսնել (～に会う) → տեսնվել (面会する)

4. 対応する他動詞が消滅するなどして、もはや完全な自動詞になった動詞もある。例：բնակավել (居住する)、գրադվել (従事する。補語は具格を取る)、սխալվել (間違える)、սիրահարվել (恋に落ちる)

練習 1 : 次の文を受動態に書き換えよ。

- ① Աշխարհի բոլոր գիտականները ուսումնասիրել են այդ հարցը:
- ② Հանդիպման ժամանակ քննարկում էին կարևոր թեման:
- ③ Երիտասարդ երկիչը կատարում է հայտնի երգահանի ստեղծագործությունները:
- ④ Ուսուցիչը ստուգում է աշակերտների աշխատանքները:
- ⑤ Մեր ֆակուլտետը կազմակերպեց գիտաժողովը:
- ⑥ Ե՞րբ են կառուցել այս կամուրջը:
- ⑦ Համարում են այդ կնոջը աշխարհի ամենագեղեցիկ կանանցից մեկը:

・現在分詞

現在分詞は、動詞から派生し、「～している」という意味で名詞を修飾する形容詞の一種である。語尾は -ոյ となるが、これも動詞の語尾によっては語幹が変わることがある。

1. ել 動詞はすべて、原形の語尾を取って -ոյ を付ける。過去形にする際に語幹が変わった動詞も、例外なく原形から作る。例：գրել → գրոյ, տեսնել → տեսնոյ, կորչել → կորչոյ, հիղեցնել → հիշեցնոյ, մեծացնել → մեծացնոյ, ուտել → ուտոյ, դնել → դնոյ, անել → անոյ, տանել → տանոյ

2. ալ 動詞は原形の語尾を取って過去語幹に換えたうえで -ոյ を付ける。当然、不規則語幹のものも例外ではない。例：կարդալ → կարդացոյ, մոտենալ → մոտեցոյ, տալ → տվոյ, գալ → եկոյ, լալ → լացոյ, դառալ → դարձոյ, であるが、լինել だけは、過去語幹から作る եկոյ と原形の語幹から作る լինոյ と

がある。

* 現在分詞の主な用法は、単独あるいは句を形成して名詞を修飾することである。例：մոտեցող գնացք (接近する列車)、հաց ուտող կին (パンを食べている女性)

必ず名詞の前から修飾するため、日本語とよく似た語順になる。また、修飾される名詞（たいていは人を表す名詞）が省略された場合には、現在分詞に後置冠詞を付けて名詞化する。慣用的に現在分詞が名詞化されたものもある。なお、名詞化されたものは格変化するが、その際は基本の ի 変化となる。

例文：Սենյակ մտնողը եղբայրս է։ 部屋に入ろうとしているのは、私の兄だ。

Սիրում եմ այդ գրողին։ あの作家が好きだ。

練習 2：次の括弧内の動詞を現在分詞に直して文を完成させよ。

- ① Նամակ (գրել) իմ ընկերն է։
- ② Բոլորը նայում էին թողոցով (վազել) մարդուն։
- ③ Հեռվում (երևալ) բարձր լեռը Արարատն է։
- ④ Բակում (խաղալ) տղաները մեր հարևանի երեխաներն են։
- ⑤ (Քննարկվել) հարցը շատերին է հետաքրքրում։
- ⑥ Ո՞վ է հեռախոսով (խոսել) այդ տղան։

第 27 課 付帯分詞、結果分詞

・付帯分詞

付帯分詞は、主節と同時進行の動作を表す副詞句（英文法で言う分詞構文）を作る際に用いられる。この分詞は、動詞の原形に-իս を付けることで得られ、例外は一切ない。例：գրել → գրելիս, կարդալ → կարդալիս（ちなみに、不規則な現在変化として挙げた գալիս, լալիս, տալիս も、この付帯分詞を転用したものである。）

例文：Նամակը կարդալիս Հասմիկը հուզվեց։ 手紙を読みながら、ハスミクは胸躍らせた。

Զգույշ եղի՛ր փողոցն անցնելիս։ 通りを渡るときには気を付けなさい。

練習 1：例にならって、次の付帯分詞句を、接続詞 երբ を使った文に書き換えなさい。

例：Փողոցն անցնելիս ընկերոջս տեսա։

Երբ անցնում էի փողոցը, ընկերոջս տեսա։

- ① Համալսարանում սովորելիս Արմենը ապրում էր հանրակացարանում։
- ② Աշխատանքից վերադառնալիս մայրիկը գնումներ է կատարում։
- ③ Ես շատ հոգնեցի, այդ աշխատանքը կատարելիս։
- ④ Ճաշ եփելիս հաճախ մոռանում եմ աղը։
- ⑤ Այդ գիրքը կարդացի արձակուրդի ժամանակ, հանգստանալիս ծովափում։

・結果分詞

結果分詞とは、動作は終了していても、後の時点に影響を及ぼしていることを表す形容詞の一種で、名詞を修飾したり、補語になったりする。語尾は -ած となるが、語幹に関しては、第 17 課で学んだ完了分詞と基本的に同じである。

例：原形 結果分詞

գրել	գրած
կարդալ	կարդացած
տեսնել	տեսած
կորչել	կորած
մոտենալ	մոտեցած
հեռանալ	հեռագած
հիշեցնել	հիշեցրած
մեծացնել	մեծացրած

հասցնել	հասցրած
տալ	տված
գալ	եկած
լալ	լացած
լինել	եղած
ուտել	կերած
դնել	դրած
անել	արած
տանել	տարած
դառնալ	դարձած

* 結果分詞の重要な用法として、繫辞 լինել の補語として述語となることがある。その際、結果分詞は、進行分詞や完了分詞と比べると形容詞の色彩が強いため、否定形でも լինել の変化形が分詞の前に来ないものの、三人称単数現在の否定形が չի となる点に注意。

例：նստել (座る) の結果分詞 նստած (座ったままの状態)

ես նստած եմ	մենք նստած ենք	ես նստած չեմ	մենք նստած չենք
դու նստած ես	դուք նստա եք	դու նստած չես	դուք նստա չեք
նա նստած է	նրանք նստած են	նա նստած չի	նրանք նստած չեն

一方、未完了過去形であれば、以下のようになる。

ես նստած էի	մենք նստած էինք	ես նստած չէիմ	մենք նստած չէինք
դու նստած էիր	դուք նստա էիր	դու նստած չէիր	դուք նստած չէիր
նա նստած էր	նրանք նստած էին	նա նստած չէր	նրանք նստած չէին

* 他の動詞を修飾する副詞としても用いられる。例：հիացած լսել (敬意を以て聞く)、զարմացած նայել (驚いて見る)

* もう一つの用法は、現在分詞と同じく、単独あるいは句を形成して名詞を修飾することである。例：լվացած հագուստներ (洗った服)、քնած երեխա (寝た子)

ここで気を付けたいのは、アルメニア語の結果分詞は修飾する名詞との主客関係を意識しないため、日本語とよく似た発想になる。上記の「洗った服」の例では、わざわざ受動態の լվացված を使う必要がない。なお、結果分詞の動作主を明示したいときには、その名詞の属格を前に置く。例：ընկերոջս տված գիրքը (私の友人がくれた本)

* これも現在分詞と同じく、修飾される名詞（たいていは人を表す名詞）が省略された場合には、現在分詞に後置冠詞を付けて名詞化する。慣用的に現在分詞が名詞化されたものもある。なお、名詞化されたものは格変化するが、その際は基本の ի 変化となる。

例文 : Քո ասածը ճիշտ չէ: 君の言ったことは正しくない。

練習 2 : 次の括弧内の動詞を結果分詞に直して文を完成させよ。

- ① Ամեն ինչ (ծածկվել) է ձյան չերտով:
- ② Հայկը ոչինչ չէր հասկանում իր (կարդալ):
- ③ Նամակն արդեն (ուղարկվել) է:
- ④ Բոլոր տեղերե (գրադվել) են:
- ⑤ Ամերիկայից (գալ) զբոսաշրջիկները այցելեցին Մատենադարան:

第 28 課 動詞の大過去形、関係詞

・動詞の大過去形

動詞の直説法大過去は、過去のある時点までに行われた動作を表す。大過去形は、

完了分詞+լինել の未完了過去形の人称変化

によって得られる。(完了分詞の作り方は、第 17 課を参照されたい。)ここでは、գրել の大過去形で代表させる。

ես գրել էի մենք գրել էինք

դու գրել էիր դուք գրել էիք

նա գրել էր նրանք գրել էին

否定文の作り方も、完了過去形と同じである。

*大過去は、過去や未完了過去などと一緒に用いられることが多い。

例文 : Երեկ երբ մենք խոսում էինք, դու արդեն հանդիպե՞լ էին նրան: 昨日、僕たちが話していた時には、すでにその人に会っていたのかい？

*単独で使われる場合は、完了過去と同じで、話者が直接体験していない過去の出来事を表したり、虚構での描写に用いられたりする。

例文 : Նա ծնվել էր Վան քաղաքում: その人はヴァンの町で生まれたという。(文の主語は、すでにこの世にいない可能性が高い。)

練習 1 : 次の各問の文に続く単語の動詞を大過去にして、意味の通る文にせよ。

- ① Շատ տարիներ անց Անին այցելեց իր ծննդավայրը: (այն, շատ, փոխվել)
- ② Երեկ երեկոյան ես կինո գնացի: (կինոնկար, արդեն, սկսվել)
- ③ Ես շատ ուրախացա, որ Ալիսին հանդիպեցի: (ես, նրան, չտեսնել, հինգ տարի)
- ④ Ես Սուսանին առաջարկեցի որևէ բան ուտել: Բայց նա սոված չէր: (նա, հենց նոր, նախաճաշել)
- ⑤ Կարինեն տա՞նն էր, երբ դու հասար: --- (ոչ, նա, արդեն, գնալ, աշխատանքի)

・関係詞

関係詞は、大きく分けて関係代名詞と関係副詞がある。関係代名詞は、接続詞と代名詞を兼ね備えたものである。現在のアルメニア語でよく使われるのは

第 29 課 接続法過去、条件法過去

・接続法過去は、第 21 課で学んだ接続法現在の人称変化語尾を過去の人称語尾に取り換えることによって得られる。接続法現在と同様、原形の語尾によって 2 通りのパターンがあるが、例外は一切ない。

1. ել 動詞の例： գրել

ես գրեի	մենք գրեինք
դու գրեիր	դուք գրեիք
նա գրեր	նրանք գրեին

2. ալ 動詞の例： կարդալ

ես կարդայի	մենք կարդայինք
դու կարդայիր	դուք կարդայիք
նա կարդար	նրանք կարդային

母音の衝突を避けるための介入子音 j を表記する点にも注意。

* 否定形は動詞の頭に否定の接頭辞を付ければよい。

ես չգրեի	մենք չգրեինք	ես չկարդայի	մենք չկարդայինք
դու չգրեիր	դուք չգրեիք	դու չկարդայիր	դուք չկարդայիք
նա չգրեր	նրանք չգրեին	նա չկարդար	նրանք չկարդային

* 接続法過去は、基本的には現実的には起りえないことを空想する際に現れる。主な用法は、以下のようなになる。

* երանի, երանի թե, միայն թե (「～だったらなあ」) に導かれる節の中で、過去の事実に反する空想、さらには将来的にも起りそうにもないことに対する希望を述べる。

例文： Երանի այսօր անձրև չգար։ 今日雨が降らなかつたらなあ。または、(今にも雨が降りそうな空模様を見て、) 今日雨が降ってくれなければいいのだが。

* ուզենալ (望む), ցանկանալ (切望する) など、願望を表す過去時制の他動詞の目的語となる節の中で。接続法現在が用いられた時と比べ、接続法過去が用いられると結果的に動作が実現しなかったことに遺憾の意を表明する。

例文： Ես ուզում էի, որ նրանք շուտ գան։ 彼らがすぐ来てくれるよう望んだ。

Ես ուզում էի, որ նրանք շուտ գային։ 彼らがすぐ来てくれるよう望んでいたのに。(来なかつた！)

* որ, որպեսզի (～するために) で始まる副詞節の中で用いられて、動作の目的を表す構文のうち、主節の動詞が過去時制となっている場合。ただし、従属節を接続法現在にしても、同じ意味になる。

例文 : Գնում եի խանութ, որպեսզի հաց գնեի: 店にパンを買いに行く。

* 主に 3 人称に対する命令を表す թո՛ղ の目的語となる節の中で接続法過去が用いられた場合、「～すべきだったのに、しなかった」といった非難めいたニュアンスになる。

Թո՛ղ նա երեկ գնար, ինչո՞ւ չգնաց: 彼は昨日行くべきだったのに、どうしていかなかったのだろうか？

* また、条件節の中で接続法過去が、主節で条件法過去が用いられて反実仮想を表す用法があるが、実例は次節で扱う。

・ 条件法過去

条件法過去は、第 22 課で学んだ条件法現在の人称変化語尾を過去の人称語尾に取り換えることによって得られる。条件法現在と同様、原形の語尾によって 2 通りのパターンがあるが、例外は一切ない。

1. ել 動詞の場合 գրել

ես կգրեի	մենք կգրեինք
դու կգրեիր	դուք կգրեիք
նա կգրեր	նրանք կգրեին

2. ալ 動詞 կարդալ

ես կկարդայի	մենք	կկարդայինք
դու կկարդայիր	դուք	կկարդայիք
նա կկարդար	նրանք	կկարդային

* 一方、否定形の作り方は、条件法現在とよく似ている。

լինել の直説法未完了過去人称語尾の否定形 + 接続法現在の三人称単数形となる。

ես չեի գրի	մենք չեինք գրի	ես չեի կարդա	մենք չեինք կարդա
դու չեիր գրի	դուք չեիք գրի	դու չեիր կարդա	դուք չեիք կարդա
նա չեր գրի	նրանք չեին գրի	նա չեր կարդա	նրանք չեին կարդա

*条件法過去は、実現しなかった動作について述べることから、そうするつもりはあったものの、結局しなかったという文脈で用いられる。

例文：Ես կգնայի, բայց չեմ կարող։ Հիվանդ եմ։ 行くつもりだったのですが、行けません。病気なのです。

*二人称では、条件法現在よりさらに丁寧な相手に対する柔らかな要求を表すことが多い。

例文：Սուրճ կխմեի՞ք։ コーヒーでもお召し上がりになりますか。

Մի րոպե չեի՞ք սպասի։ 少々お待ちいただけませんか。

*前の課で触れた、条件を表す副詞節と共に用いて、反実仮想を表す。時制の感覚は日本語の「～だったら」に近い。

Եթե նա գար, ես շատ կուրախանայի։ もし彼が来てくれたら、私はとっても嬉しかったのに。（「彼が来ない」という現実が今なのか過去なのかは、この文だけでは分からない。）

練習：次の文中の括弧内の動詞を接続法過去か条件法過去に直して、文を完成させよ。

- ① Եթե դու շատ (աշխատել), անպայման հաջողության (հասնել)։
- ② Նա ձեզ (օգնել), եթե դուք իրեն (խնդրել)։
- ③ Ես գնացքից (ուշանալ), եթե (չշտապել)։
- ④ Դու ժամանակին (հասնել) կայարան, եթե այդ ճանապարհով (գնալ)։
- ⑤ Եթե դուք տաք (հագնվել), (չմրսել)։
- ⑥ Եթե եղանակը լավ (լինել), մենք քաղաքից դուրս (գնալ)։
- ⑦ Եթե նրանք առավոտյան վաղ (արթնանալ), ժամանակ (ունենալ) ինձ հետ խոսելու։

第 30 課 義務法過去と過去未来

・義務法過去

義務法過去は、小辞 պիտի ないし պետք է の後に接続法過去を続ければよいだけなので、これも語尾変化に例外はない。ここでは、肯定形では պիտի を使った人称変化を示す。

1. գրել

ես պիտի գրեի	մենք պիտի գրեինք
դու պիտի գրեիր	դուք պիտի գրեիք
նա պիտի գրեր	նրանք պիտի գրեիք

2. կարդալ

ես պիտի կարդայի	մենք պիտի կարդայինք
դու պիտի կարդայիր	դուք պիտի կարդայիք
նա պիտի կարդար	նրանք պիտի կարդային

* 否定文は作り方が 2 通りある点は、義務法現在と同じ。

例：կարդալ と պետք է で代表させる。

ես չպետք է կարդայի	մենք չպետք է կարդայինք
դու չպետք է կարդայիր	դուք չպետք է կարդայիք
նա չպետք է կարդար	նրանք չպետք է կարդային

あるいは、

ես պետք է չկարդայի	մենք պետք է չկարդայինք
դու պետք է չկարդայիր	դուք պետք է չկարդայիք
նա պետք է չկարդար	նրանք պետք է չկարդային

* 義務法は、その本来の意味からして動作の実現を求める用法の他に、動作の実現を強く願うことから、ある時点で行動を起こそうとしていた動作について述べる。「ちょうど～しようとしていた」という日本語に相当する。

例文：Երեկ նա պիտի քաղաք գնար։ 昨日その人は街に行かなければならなかった。→昨日その人は街に行こうとしていた。

また、これは結果的に直説法未来形を過去にシフトした過去未来形と同じになる場合がある。

例文：Երեկ նա քաղաք գնալու էր։

* ここで、過去未来形の作り方について示しておく。過去未来形は、

不定詞の属格形 + 繫辞 լինել の未完了過去変化

によって得られる。

例: գրել の属格形は գրելու、կարդալ の属格形 կարդալու となる。ここでは、գրել の過去未来形を示す。

ես գրելու էի	մենք գրելու էինք
դու գրելու էիր	դուք գրելու էիք
նա գրելու էր	նրանք գրելու էին

* 否定形の作り方は、未来形と同じ。

չէի գրելու	չէինք գրելու
չէիր գրելու	չէիք գրելու
չէր գրելու	չէին գրելու

* また、義務法過去には、するつもりはあったのに実現しなかった動作を表すこともある。

例文: Պիտի հանդիպելի ընկերոջս, բայց չկարողացա: Շատ զբաղված էի: 私の友人と会うつもりだったのに、会えなかった。とても忙しかったからだ。

* 特に、義務法過去の二人称の肯定形には「～すべきだったのに、しなかった」、否定形には「～すべきでなかったのに、した」という非難めいたニュアンスが表れる場合がある。

例文: Դու պիտի այդ մասին նրանց ոչինչ չասեիր: 君はあのことを彼らには何も言うべきではなかったのに。(言った!)

練習: 次の文中の括弧内にある動詞を義務法過去に直して、文を完成させよ。

- ① Երեկվա երեկույթը շատ հաջելի էր: Դու (գալ):
- ② Ես վատ եմ զգում: Ես այդքան շատ պաղպաղակ (չուտել) երեկ:
- ③ Հետաքրքիր ինչո՞ւ են նրանք այսքան ուշանում: Նրանք վաղուց արդեն այստեղ (լինել):
- ④ Դու արդեն լուրջ հիվանդ ես: Բժշկի մոտ ավելի շուտ (գնալ):
- ⑤ Անդրանիկը (չվաճառել) իր ավտոմեքենան: Հիմա նա չի կարողանում գնալ ազգականներին տեսնելու:

第 31 課 感嘆詞と感嘆文、話法、句読法

前課までで、東アルメニア語の初級文法はほぼ網羅した。本課では、長文読解や会話の練習に入る上で必要な事項を、補遺として扱う。

・感嘆詞

アルメニア語の感嘆詞は以下のようなものが代表的である。

1. 驚きや慨嘆を表すもの

ա~իս ああ

ա~յ まったく

ափսոս~ս 残念！

վա~յ いやはや、なんとも

2. 口ごもったり、何か言い出そうとしたりする際に使われるもの

բանը ええと、あれだよ、なんか

հետո で

ուրեմն [uremən] だから、ええと

3. 決まった表現

կենսա~ց 乾杯！

կեցցե~ 万歳！

*一方、感嘆文は疑問詞を転用することで作られるが、その際、疑問符を感嘆符に換え、イントネーションを変える必要がある。

例文：Օ~, ինչ շքեղ դրոշակ ունե~ք, - ասաց թագավորը: 「いやはや、何たる豪華な要塞をお持ちか」と、王は言った。

Վա~յ, այս ինչքա~ն ծաղիկներ կան: まあ、なんて多くのお花があるのでしよう。

Պրիմիտիվ գործ էր, բայց ինչպիսի~ ճաշակ: 単純な手仕事だったが、なんという味わいなのだろう。

・話法

人の発言を引用する場合、発言内容をそのまま引き写す直接話法と、話者が一旦咀嚼したうえで内容を文中に組み込む間接話法とがある。直接話法を間接話法に書き換える場合、話者と発言者との関係を考えて、人称代名詞や指示語

を変換しなければならない。ただし、アルメニア語には西欧語のような時制の一致の法則がないため、時制に関しては日本語と同じ感覚でよい。

1. 平叙文の書き換え

直接話法

間接話法

Արամը ասում է.

- Սա իմ գիրքն է:

Արամը ասում է, որ սա իր գիրքն է:

アラムは、「これは自分の本だ」と言う。

Արամը ասաց.

- Դա ինձ դուր է գալիս:

Արամը ասաց, որ դա իրեն դուր է գալիս:

アラムは、「それは気に入っている」と言った。

2. 疑問文の書き換え

直接話法

間接話法

Արամը հարցրեց ինձ.

- Դու ե՞րբ ես գալու:

Արամը հարցրեց ինձ, թե ես ե՞րբ եմ գալու:

アラムは、私に「君はいつ来るの?」と尋ねた。

Արամը հարցրեց ինձ.

- Այդ մարդը ո՞վ է:

Արամը հարցրեց ինձ, թե այդ մարդը ո՞վ է:

アラムは、私に「あの方は誰?」と尋ねた。

3. 命令文の書き換え (命令法は接続法に置き換える)

直接話法

間接話法

Արամը ասաց ինձ.

- Տո՛ւր ինձ այդ գիրքը:

Արամը ասաց ինձ, որ իրեն տամ այդ գիրքը:

アラムは、「あの本を僕にくれ」と私に言った。

Արամը ասաց ինձ.

- Մի՛ ուշացիր:

Արամը ասաց ինձ, որ չուշանամ:

アラムは、「遅れるな」と私に言った。

・ 句読法

アルメニア語の句読法には独自のものもあるため、ここでまとめておきたい。

: (վերջակետ) 西欧語のコロンに見えるが、これがアルメニア語のピリオドである。

° (հարցական) 疑問符は、西欧語と違い、文末ではなく、疑問の中心となる語のアクセント母音の右肩に付ける。すでに述べた通り、アルメニア語は原則として最終母音にアクセントがかかるが、後置冠詞 ը ならびに序数詞の語尾 -երորդ にはアクセントが落ちないので、ここに疑問符は打たない。

. (միջակետ) 緊密な一体感のある一連の文を畳みかけるように並列する場合、文の間をこの記号を使って切る。

例文 : Երեկո էր. Աշակերտները տուն էին գնում. Հեռվից լսվում էր եկեղեցու զանգերի դողանք: 晩のこと。生徒たちは家に向かう。遠くから教会の鐘の音が聞こえてきた。

なお、もう一つの重要な用法である主節と引用文を区切りについては、引用符の所を参照のこと。

, (ստորակետ) 基本的には、西欧語と使い方は同じだが、機能の一部は次の休止符と役割分担している。文の切れ目に打つが、等位接続詞の前後で主語が交代する場合、さらには **և ... , և ն'չ ... , ն'չ** のような相関接続詞が二度目以降に出現する際、その前ではコンマを打つ。また、ドイツ語やロシア語と同じく、従属接続詞の前では、必ずコンマを打たなければならない。

例文 : Մայրը երգում է, և երեխան քնում է օրորոցում: 母は歌い、子供はゆりかごの中で眠る。

` (բութ) 休止符。(文字通りには「鈍重な」。) 西欧語のコンマやコロンの機能の一部と重なり、次のような用法がある。

1. 直接話法の引用符の代わりとして使われるが、この際、引用文の出だしは小文字になるので注意。

例 : Մաման ասում է՝ երեխա, լսի՛ր: 母さんは、「子供よ、聞きなさい」と言う。

2. 例示を列挙する際、本文との切れ目に挿入

例 : Իմ ընկերներն են՝ Վարդանը, Գրիգորը և Հարութը: 僕の友人のヴァルタン、グリコル、ハルートだ。

Սեղանի վրա շատ բաներ կային, օրինակ՝ գրքեր, տետրեր, և այլն: 机の上には色々な物があった。例えば、本、ノートなど。

3. 同格

例 : Պրոն Տիգրանը՝ Վարդանի հայրը, Երևվան է գնում: ヴァルタンの父、ティグラン氏は、エレヴァンに向かっている。

Առաջինը՝ դու ինձ չէիր ասել, երկրորդը՝ ես հիվանդ էի, երրորդը՝ ...

4. 同じ構造の文章が続く際に、繰り返しになる語が省略されたことを示す

例 : Սոնան երգում է, Հասմիկը՝ պարում: ソナは歌い、ハスミクは踊る。

5. 付帯状況を表す具格の不定詞句と主節との切れ目に挿入する

例 : Հաջողությամբ ավարտելով օրվա աշխատանքը՝ նրանք գոհ վերադարձան տուն: 一日の仕事が成功裏に終わり、彼らは満足して帰宅した。

´ (շեշտ) 強勢符。文中で強調したい語につけるが、普段使うのは、命令文中である。

例文 : Գիրք տո՛ւր Արամին: アラムに本をやりなさい。

なお、強調したい語が変われば、Գի՛րք տուր Արամին: や Գիրք տուր Արամի՛ն: のような強勢符の打ち方も可能である。

~ (բացականչական նշան) 感嘆符は、感嘆文ならびに挨拶表現などで話者が思い入れを込めて発音した場合に現れる。疑問符の所で述べた通り、西欧語と違って、文末ではなく、強調したい語のアクセント母音の右肩に付ける。

例文 : Բարե՜ւ, Արամ, ինչպե՞ս ես: いやあ、こんにちは、アラム。元気かい？

Ինչքա՜ն ժամանակ էր, որ նա մորը չէր տեսել: 彼は、どれほど母親と会わなかったんだ。

« » (չակերտներ) 西欧語の引用符と同じ。(西欧語風の„ ”も使われる。) なお、前述したように主文に引用文を組み込むときには、で繋ぐ。

例文 : Մաման ասում է. «Գնա՛ տուն»: 母さんは、「家に帰りなさい」と言う。

- (անջատման զիծ) 分離記号。会話文を独立して引用する場合、会話の前に置く。

- Արամը, ո՞ւր ես գնում: 「アラム、どこへ行く？」

なお、会話文に続けて主節を繋げる際には、その間にもこの記号を挿入。

- Արամը, դուրս մի՛ գնա, - ասում էր տատիկը: お祖母さんは、「アラム、外に出てはだめよ」と言った。

ついでながら、() (փակագծեր, 括弧) や ... (կախման կետեր, 従属点) は、西欧語と全く同じである。

付録

・アルメニア文字の古典的な名称と数詞

現在ではあまり用いられなくなったアルメニア文字の古典的な名称と、現在でも君主やカトリコスに用いられるアルファベットによる数表記をまとめておく。なお、**Օ**と**Ֆ**は12世紀になってから付け加わったため、これに対応する数はない。

Ա	ayb	1	Ռ	rra	1000
Բ	ben	2	Ս	se	2000
Գ	gim	3	Վ	vev	3000
Դ	da	4	Տ	tyun	4000
Ե	yech'	5	Ը	re	5000
Զ	za	6	Յ	ts'o	6000
Է	e	7	Ի	vyun	7000
Ը	ət'	8	Փ	p'yur	8000
Թ	t'o	9	Ք	k'e	9000
Ժ	zhe	10	Օ	o	
Ի	ini	20	Ֆ	fe	
Լ	lyun	30			
Խ	khe	40			
Օ	tza	50			
Վ	ken	60			
Շ	ho	70			
Չ	dza	80			
Ղ	ghat	90			
Ճ	che	100			
Ս	men	200			
Յ	hi	300			
Ն	nu	400			
Շ	sha	500			
Ռ	vo	600			
Չ	ch'a	700			
Պ	pe	800			
Ջ	je	900			

あとがき

2013 年度の言語研修として、旧ソ連アルメニア共和国の国語、東アルメニア語が取り上げられることになった。アルメニア語は印欧語族の中で独自の語派をなし、その重要性は欧米の研究者の間で認識されていた。これまで、わが国でも古典アルメニア語（千種眞一『古典アルメニア語文法』大学書林、2011）や、トルコから欧米に広がったアルメニア系コミュニティで使われている西アルメニア語（佐藤信夫『現代（西）アルメニア語』、国際語学社、2004）の入門書が出版されている。これに対して、東アルメニア語は、話者の大半が旧ソ連とイランのアルメニア人コミュニティで暮らしていることもあって、外国人向けの語学書でさえ、大半がロシア語で出版されていたために、なかなか日本では研究が進んでいなかった。（語彙集として、千野栄一・石井米雄編『世界のことば 100 語辞典ヨーロッパ編』三省堂、1999、において、長年日本に在住される中島メラニアさんがまとめたものがある程度である。）

著者が文部科学省アジア諸国等派遣留学生として、アルメニア共和国国立エレヴァン大学に留学した 12 年前には、現地留学する日本人など極わずかだったが、最近では東京外国語大学の外国語学部での東アルメニア語の講義を受けてくれた学生の何人かが現地で学ぶようになり、これから少しずつこの言語やアルメニアそのものの研究が深化していくことが期待される。

一方、アルメニア共和国でも、学習環境は決してよくはないものの、日本語を学ぶ学生は確実にいて、その先鞭を切ったカリネ・カラミアンさんの下で学んだ学生さんらが、日本で日本語の研鑽に励んでいる。今回のこのテキストを作成するに当たり、そうしたアルメニア人留学生のアストギク・ホヴァニスィアンさんとメリネ・メスロピアンさん、さらに在日経験の長いザラ・バラヤンさんにアルメニア語の校閲をお願いした。この場を借りてお礼申し上げる。

2013 年 7 月 著者記す

Modern Eastern Armenian Grammar II
ILCAA Intensive Language Course 2013: Armenian(Eastern), Textbook 2

東アルメニア語文法Ⅱ
平成 25 年度言語研修 アルメニア語(東)研修テキスト 2

平成 25 年 8 月 8 日 発行

著者 吉村 貴之

発行 東京外国語大学
アジア・アフリカ言語文化研究所
〒183-8534 東京都府中市朝日町 3-11-1
TEL. 042-330-5600

印刷 日本ルート印刷出版株式会社
〒135-0007 東京都江東区新大橋 1-5-4
TEL. 03-3631-3861

©Takayuki YOSHIMURA
ISBN 978-4-86337-139-2

ISBN 978-4-86337-139-2

